

"Öyle ise, madem ki Kur'ân-ı Hakîm mevcudatı delil yapıyor, burhan yapıyor; delil zahirî olmak, nazar-ı umuma çabuk anlaşılmalı gerektir." cümlesini izah eder misiniz?

"Ey insanlar! Şemsin sükûnuna, arzın hareketine ve bir katre su içinde binlerce hayvanatın bulunduğu dikkat ediniz ki azamet-i İlâhiyeyi anlayasınız." demiş olsaydı, bütün o zamanların insanlarını tekzibe sevk etmiş olurdu. Çünkü hiss-i zahirîye muhaliftir. Maahaza, on asırdan beri gelip geçen insanları şaşırtmak, yalnız fûnun-u cedidenin zuhurundan sonra gelen insanları memnun etmek, makam-ı irşada muhalif olduğu gibi, ruh-u belâgatle de kabil-i telif değildir."(1)

Tevhid amaç, tevhide getirilen deliller ise araçtır. Amaç hiçbir zaman değişmez, ama araçlar bazı dönemlerin gereklerine uygun bir şekilde değişebilir. Buna halin gereğine uygun hareket etmek anlamında **belâgat** denir. Yani muhatabın haline uygun konuşmak ve onun idrak edebileceği şeyleri vermek gerekiyor.

İnsanların ekserisi avam olduğu için gayeyi ispat için getirilen delillerin avamın anlayacağı basitlik ve sadelik içinde olması gerekir. Yoksa gaye zahir iken, gayeyi ispat etmek için getirilen deliller hafi ve karmaşık olursa, faydadan çok zarar vermiş oluruz. Üstad Hazretleri Kur'an'ın metodu olan delillerin herkesin anlayacağı kadar zahir ve basit olması yolunu takip ediyor. Yani tevhide getirilen deliller zahir ve açık olmak zorunda, bilimsel olması gerekmez. Mesela, kainatta intizamın ispat edilmesi için ille de nötron ve protondan bahsetmek gerekmiyor, güneşin her gün aynı şekilde doğması, yıldızların yerli yerinde olmaları, çiçeklerin o güzel yüzleri de intizama işaret ediyor.

Üstad Hazretlerin ifadesiyle "**delil müddeadan hafi**" olmamalıdır. Yani tevhide ispat etmek için getirilen delil tevhidden ziyade izaha muhtaç olmamalıdır. **Delil** açık, basit ve sade olursa, herkes istifade eder, ama kapalı ve bilimsel olursa, sadece bilim insanları o delilden faydalanır, ekser avam insanlar ondan faydalanamaz. Burada önemli olan delilin kendisi değil, delilin ispat ettiği netice ve insanların bunu anlamasıdır. Her şeyi sadece bilimselliğe dökmek, "*Bundan başka delil olmaz.*" demek de cehaletin başka bir yüzüdür.

Kur'an'ın üslubuna bakıldığı zaman, herkesin anlayacağı basit ve zahir delilleri gösterir; ince, anlaşılması zor delillere ise karine, yani ipuçları ile işaret eder. Yani

---

çoğunluğu oluşturan muhatap kitlesinin zihni seviyesine yani avama göre hitap ediyor, çoğunluğun dışında azınlık olan ehli ilme ise karine ile hitap ediyor. Biz de bu metodu takip etmeliyiz. Yoksa insanlara faydalı olamayız. Bütün eğitim sistemlerinde eğitim ve öğretim teknikleri çoğunluğun durumuna göre ayarlanır, azınlıklar ise ek tedbir ile idare edilir.

Risale-i Nurların delillere bakış açısı ve uyguladığı metot da Kur'an ile aynıdır. Risale-i Nur dersine gelen birisi fizik dinlemeye değil tevhidi dinlemeye geliyor. Asıl gaye tevhittir, fizik ilmi ise sadece bir araçtır. Araç ise, anlaşılır olduğu sürece faydalı olur. Eğitim seviyesi olmayan birine fizik ilminin yüksek dersleri anlatılmaz. Öyle ise herkese maruf ve zahir olan delilleri takdim etmek en güzel irşat yoludur.

(1) bk. [İşârâtü'l-İ'câz, Bakara Suresi, 23 ve 24. Ayetlerin Tefsiri.](#)